

Investeerides tulevikku: Euroopa sihid ja Eesti võimalused

Raplamaa majandusfoorum
8. oktoober

Ave Schank-Lukas, Euroopa Komisjoni
Eesti esinduse juht

Mario Draghi ja Enrico Letta konkurentsivõime ja ühisturu raportid

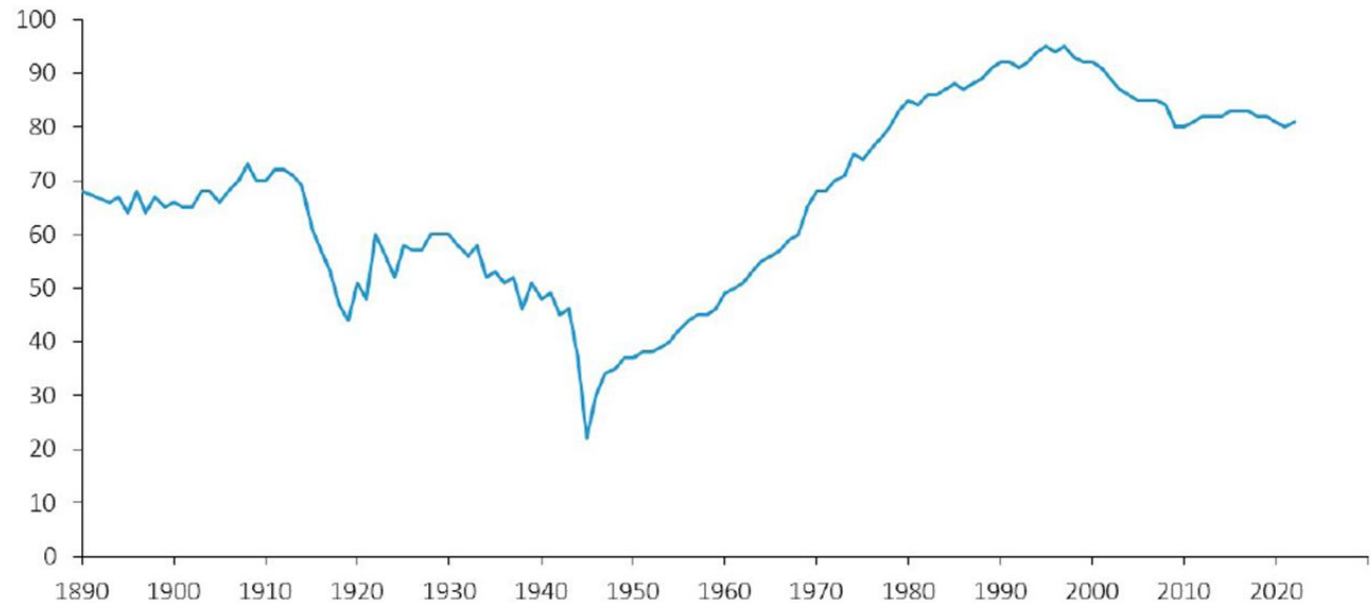
**Konkurentsivõime agenda
põhifookus peab olema
tootlikkuse tõstmisel**

- 1. Innovatsioonilõhe vähendamine**
- 2. Ühine dekarboniseerimise ja konkurentsivõime kava**
- 3. Turvalisuse suurendamine ja sõltuvuste vähendamine**

**Kui valida üks valdkond,
kuhu avalik raha
investeerida, peaks see
olema ringmajandus**

EU versus US labour productivity 1890-2022

Index (US=100)

Note: The EU is proxied by backdating national accounting data from Germany, France, Italy, Spain, the Netherlands, Belgium, Ireland, Austria, Portugal, Finland and Greece. To build the labour productivity data, five different series were used: GDP, capital stock, employment, average hours worked, and population. Capital stock is built using two series of investment – construction and equipment. Investment and GDP are taken in volume and in national currency of 2010, they are then turned into \$2010 using a ppp conversion rate.

Julgeolek

- Ukraina
- Surve EL piiridele
- EL kaitsevõime
- Laienemine
- Majandusjulgeolek

Total EU support to Ukraine and Ukrainians

€228.7 billion in support, including:

- Support mobilised via the EU budget
- Military assistance measures
- Support for Ukrainians in the EU
- Support from EU Member States
- Proceeds of Russian immobilised assets

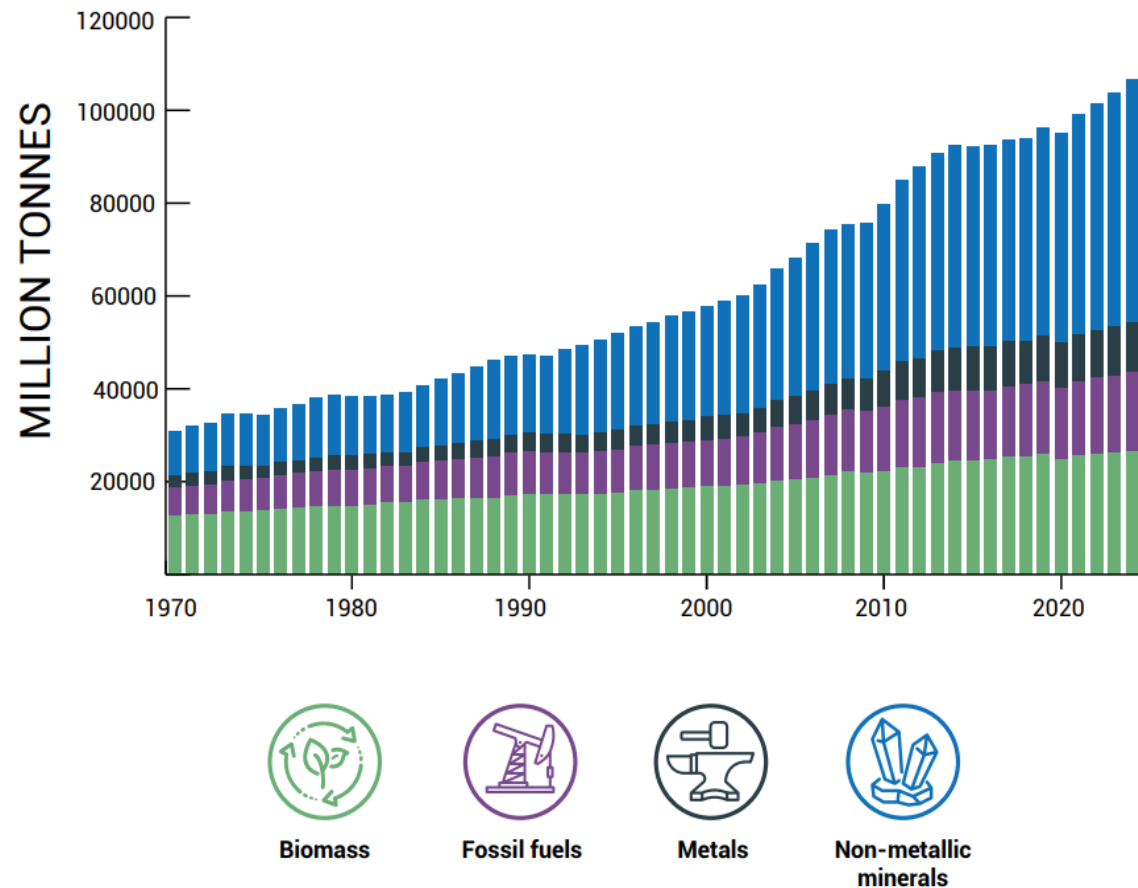
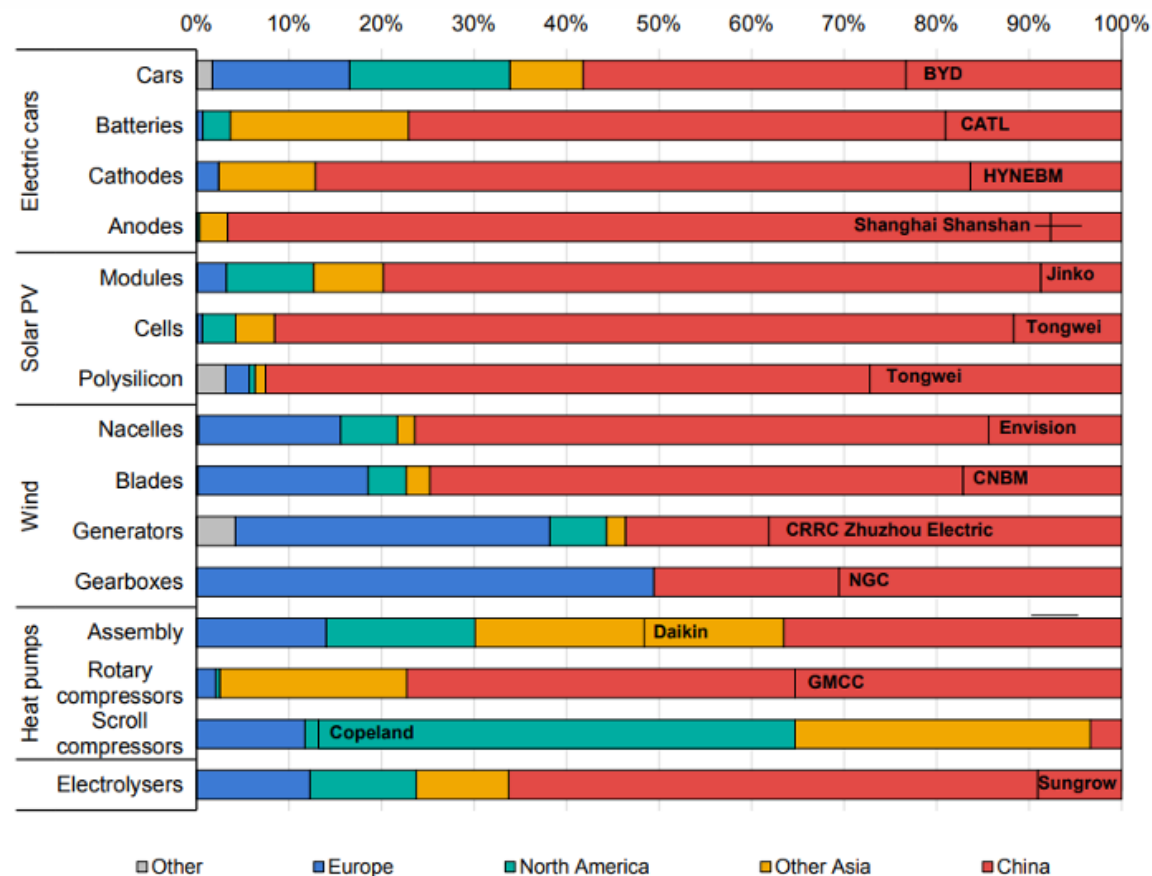

Figure 2(a): Global material extraction, four main material categories, 1970 – 2024, million tonnes

(Source: UNEP-IRP (2023) Global Material Flow and Resource Productivity Database)

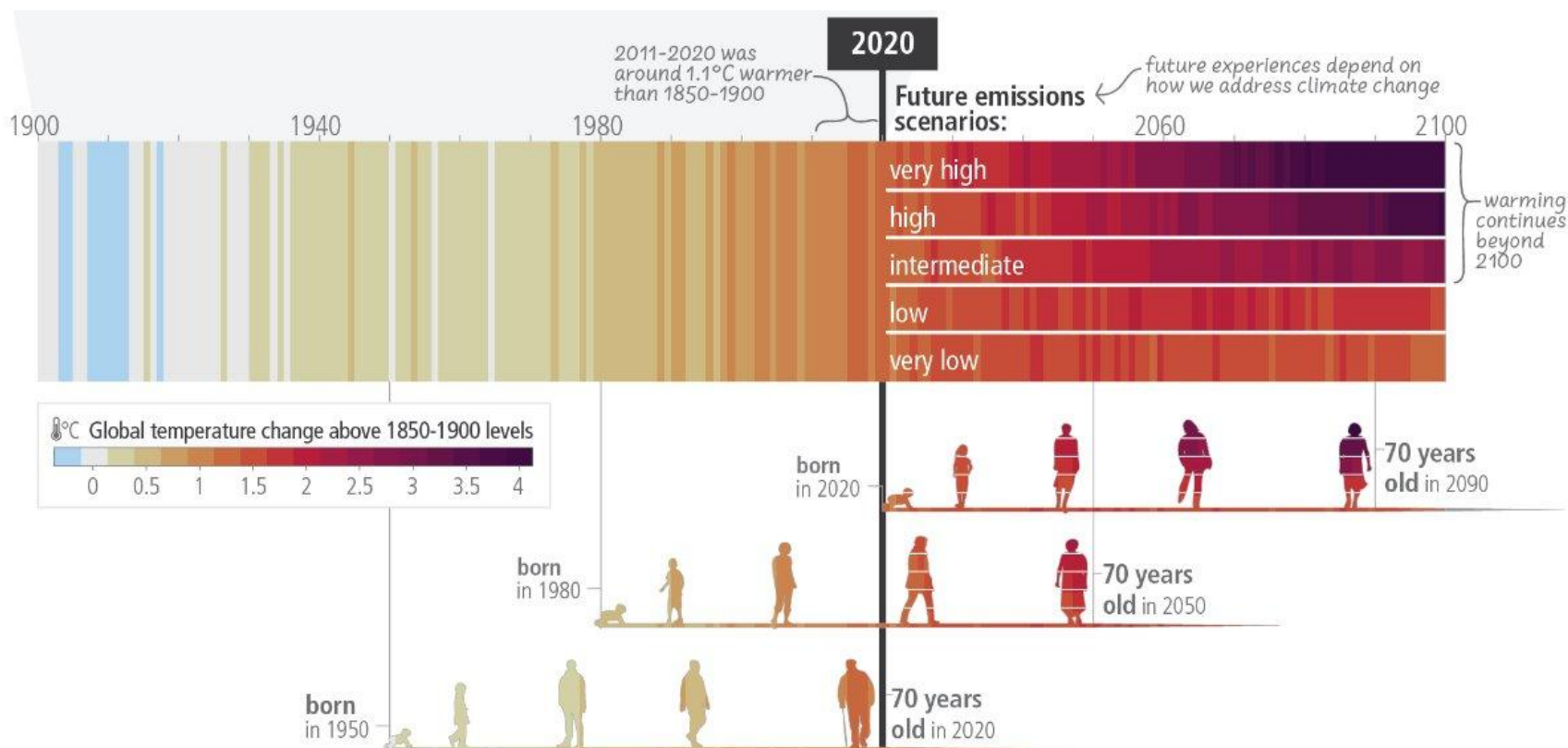
Puhta tehnoloogia ja komponentide tootmisvõimsus 2024

OECD: *If well managed, oil, gas, minerals and other natural resources can propel economic and social transformation. However, overdependence on natural resources, or dependence on too few of them, does expose countries to serious economic, social and environmental hazards.*

Kliimamuutuste mõju

Kliima soojenemise mõju põlvkonniti maakera registreeritud ja prognoositavate muutuste alusel

Allikas: IPCC AR6 Synthesis Report

Euroopa Liidu 2024-2029 prioriteedid

Jõukus ja konkurentsivõime

- Majanduskasv koos heitmete vähendamisega

Kaitse ja turvalisus

- Valmisolek stsenaariumiteks, mis loodetavasti iial ei realiseeru ja majandusjulgeolek

Inimene, ühiskond ja sotsiaalne mudel

- Lõhede vähendamine ühiskonnas, võrdsed võimalused ja kvaliteetsed töökohad

Toidujulgeolek, vesi ja loodus

- Toidujulgeolek ja taskukohasus, looduse kaitse

Demokraatia ja väärtused

- Euroopa tulevik sõltub tugevast demokraatiast ja oma põhiväärtuste kaitsest

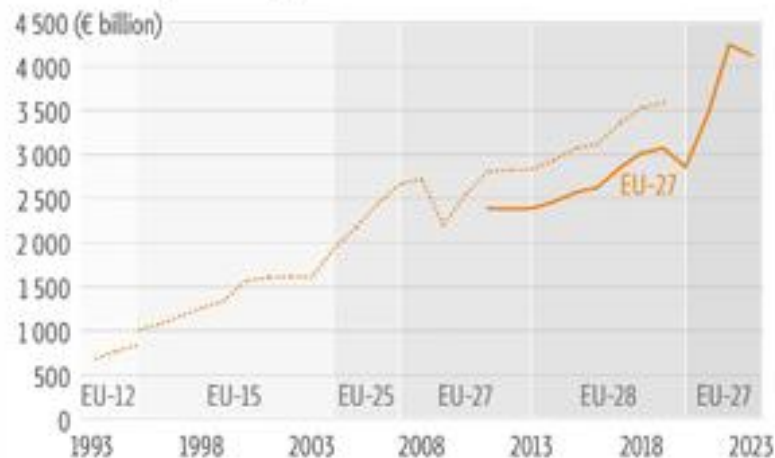
Globaalne Euroopa

- Euroopa strateegiliste huvide kaitse

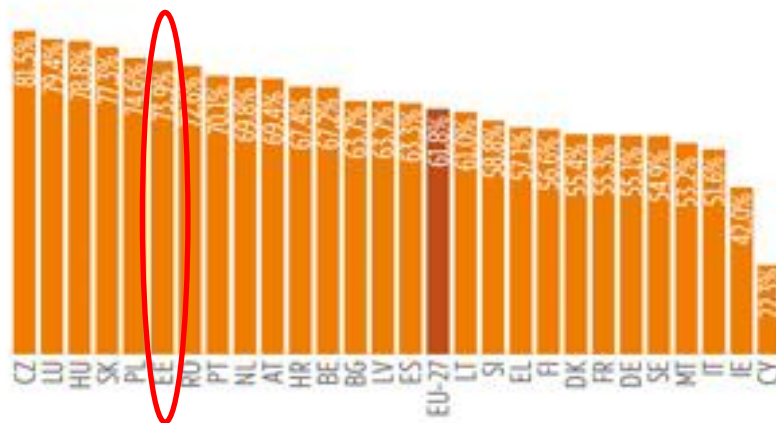

EL ühisturg: kasutamata võimalus

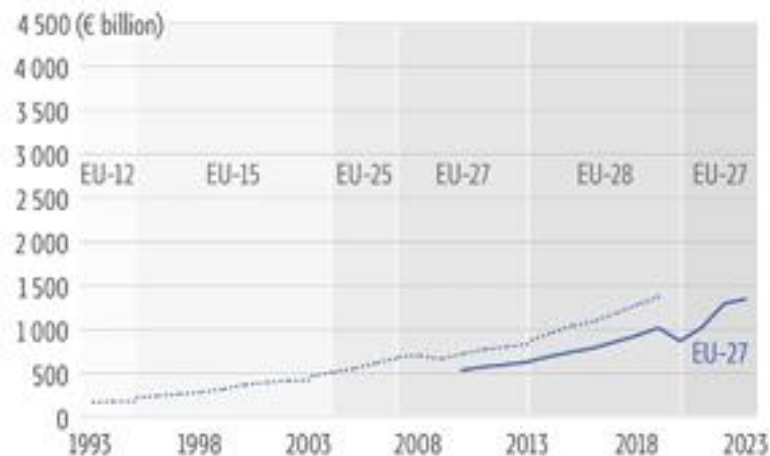
Intra-EU exports of goods

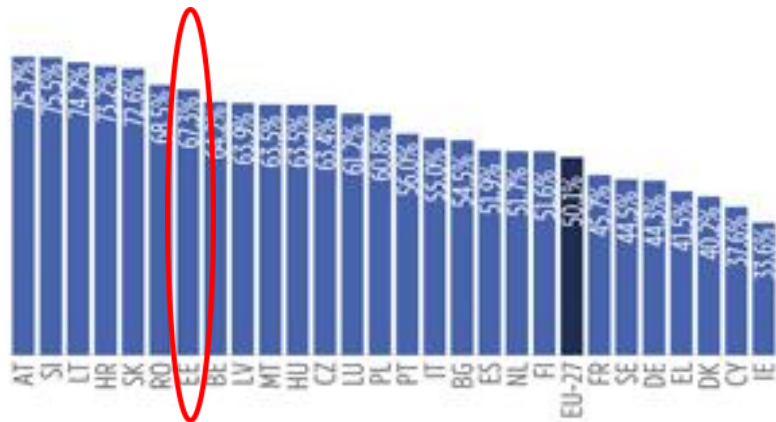
Share of intra-EU exports

Intra-EU exports of services

Share of intra-EU exports

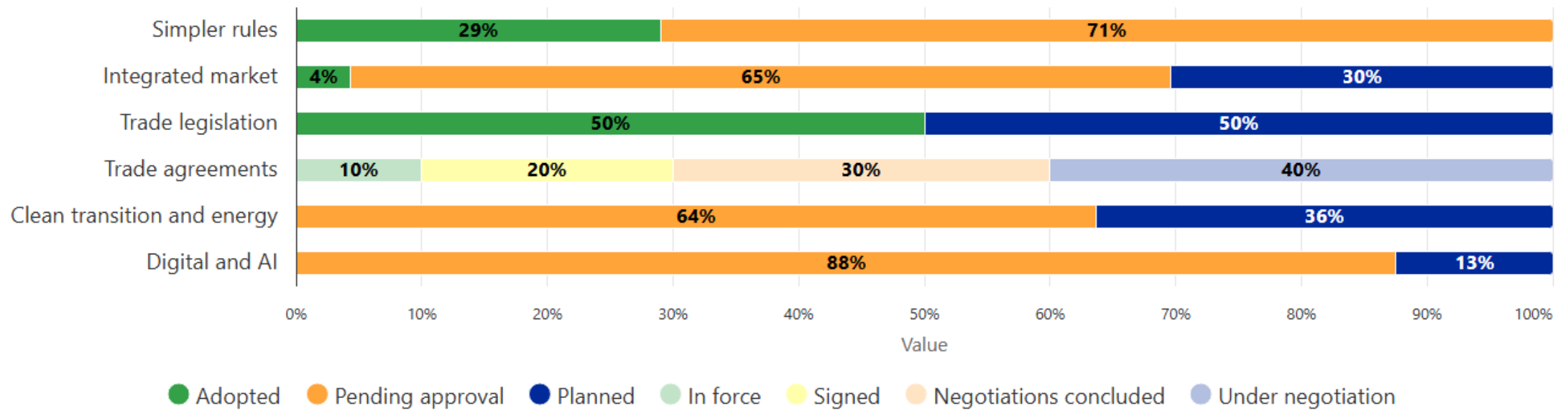
- Eesti on jätkuvalt hästi ühisturule integreeritud
- **53%** Eesti ettevõtetest on bürokraatia probleemiks, (vs **69%** EL-is), kuid suurem probleem VKE/mikro ettevõtetele (65%)
- Investeeringute kogumahu suhe SKPsse üks suuremaid (Eesti **24%**, EL **21,7%**).

Ühisturu „Kohutav kümme“ barjääri

1. Liiga keerulised EL reeglid
2. Omanditunne liikmesriikides: riigid ei jõusta ühiseid reegleid, mille nad on ise kokku leppinud
3. Keeruline on ettevõtet asutada ja tegutseda piiriüleselt
4. Kvalifikatsioonide tunnustamine: töötajad ei saa vabalt ELs liikuda
5. Standardite kehtestamine on aeglane ning tehnilised ja kvaliteedinõuded erinevad riigiti
6. Erinevad (tihti keskkonna)reeglid pakenditele, märgistusele ja jäätmetele
7. Toodete vastavus: erinevad tootestandardid eri liikmesriikides
8. Riiklikud teenusepiirangud: seadused erinevad, teenusepakkujal raske piiriüleselt tegutseda
9. Koormav töötajate lähetamine: poliitiliselt tundlik
10. Pakkumispiirangud: jaemüüjad ei saa tooteid teistest EL riikidest

„Üks Euroopa, üks turg“ tegevuskava progress

ELs tööstuse osakaal 20% 2035ks: puhta tööstuse strateegia ja tööstuskiirendi

Kuidas pöörata süsinikuheite vähendamine
Euroopa ettevõtetele kasvumootoriks

Keskendub kahele sektorile:

- **Energiamahukad tööstusharud** vajavad kiiret toetust süsinikuheite vähendamiseks ja elektrifitseerimiseks;
- **Puhas tehnoloogia** (*Cleantech*) on tulevase konkurentsivõime ja majanduskasvu keskmes

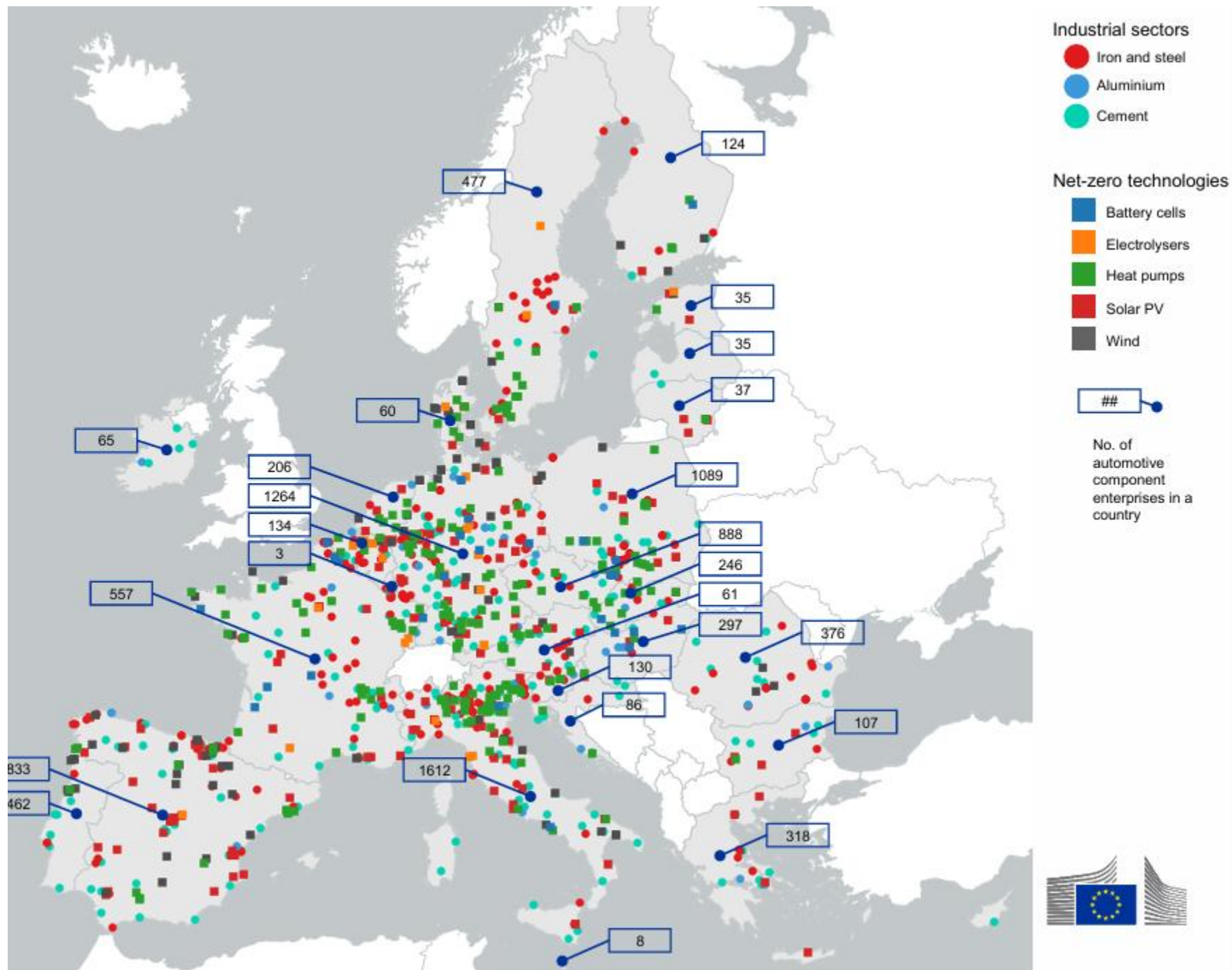
Ringluspõhisus:

- ELi piiratud ressursse tuleb hästi ära kasutada ja vähendada liigset sõltuvust kolmandate riikide toorainetarnijaist

1. Planeeringud ja load ➤ Üks digitaalne punkt Euroopa ärikukkur ➤ üks projekt-üks avaldus
2. EL juhtturud ➤ Avalike hangete roll suurendamiseks nõudlust EL tööstustoodangu järele
3. Tööstuskiirendusala ➤ ühtlustatud, tervet ala katva planeeringu ja loastamisega
4. Välisinvesteeringud (> EUR 100 Mln) ➤ üle 40% maailmaturust ➤ min. 50% EL töötajaid ➤ Tingimused omandile, kohalikule toormele, teadmus- ja tehnoloogia siirdele, R&D tegevusele

Energiamahuka tööstuse, puhta tehnoloogia ja autotööstuse komponentide tootmine ELs

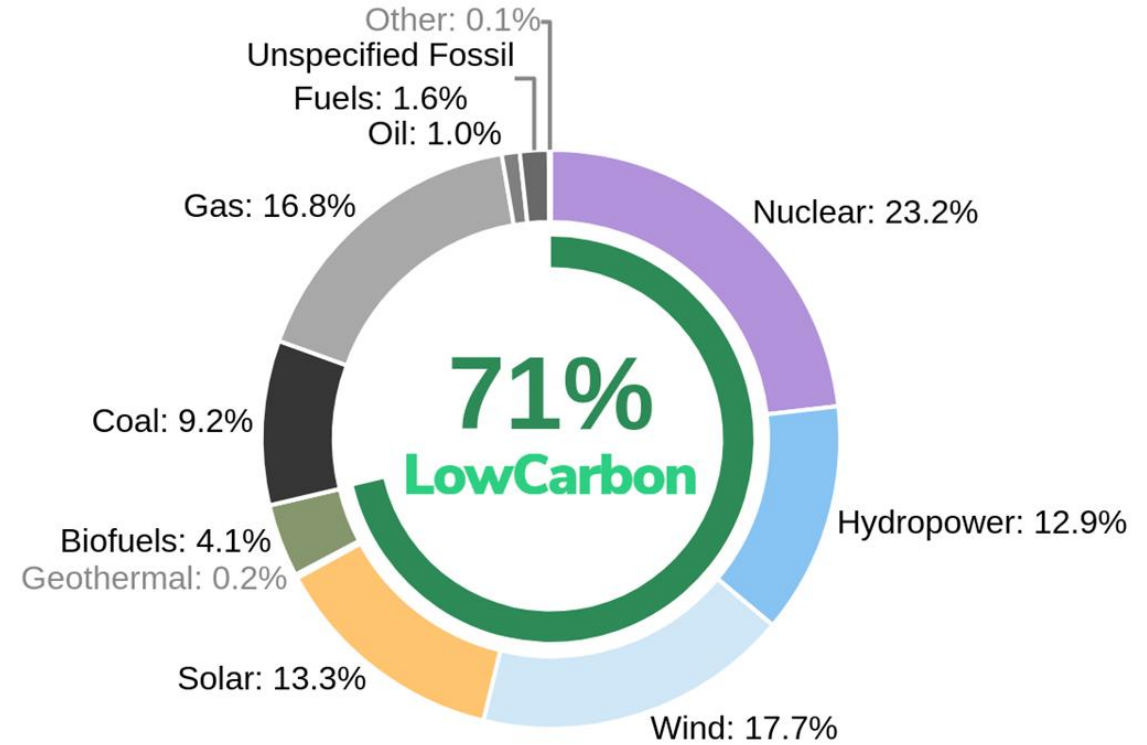
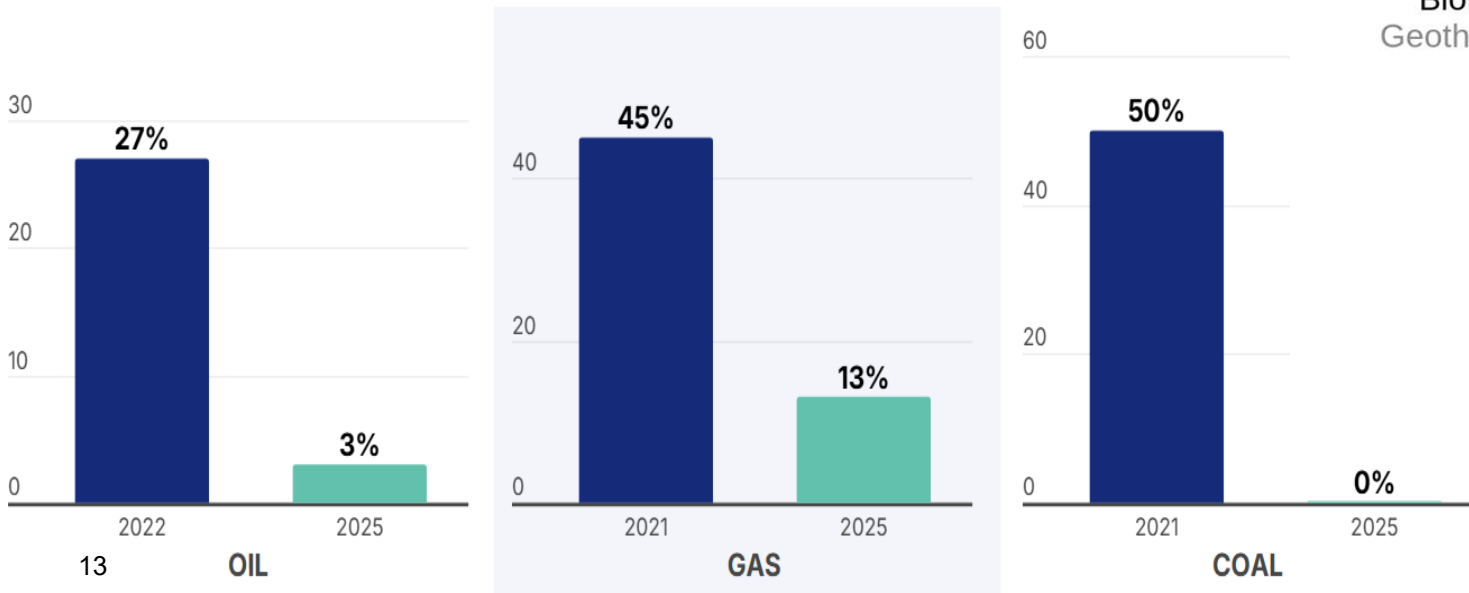

Eesti ja Raplamaa võimalused

Electricity generation in EU in 2025

Energiasektor: fossiilkütustest sõltuvusest energiasõltumatuseni

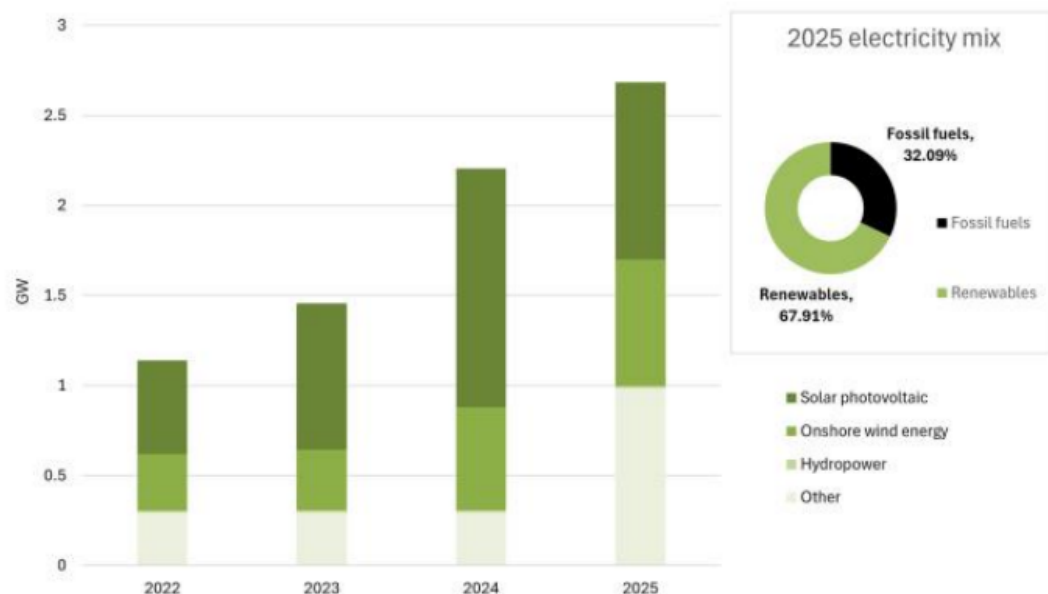
Energy imports from Russia

lowcarbonpower.org/r/EU

Joonis A9.3. Eesti ülesseatud taastuvenergiavõimsus ja elektrienergiaallikate jaotus

Elektrienergiaallikate jaotus on esitatud elektrienergia netotoodanguna (elektri kogutoodang miinus elektrijaamade abiteenuste tarbimine). Pump-hüdroakumulatsioonijaamades toodetud elekter jäetakse kogu elektri netotoodangust välja, sest seda võeti varem arvesse muust allikast toodetud elektrina.

„Muu“ hõlmab taastuvaid olmejäätmeid, tahkeid biokütuseid, vedelaid biokütuseid ja biogaasi.

Allikas: IRENA, Eurostat

Energia, energiatõhusus ja transport

Eesti on teinud suuri edusamme taastuvate energiallikate kasutuselevõtul:

- Energiaallikates 35 %-lt 2023. a. 40 %-le 2024. aastal
- Elektrienergia netotoodangus 68% (2025), üks kõrgemaid EL-is.

Transpordisektor on jätkuvalt suur kasvuhoonegaaside tekitaja (maanteetranspordis 48 % Eesti koguheitest)

Palju tehtud hoonete energiatõhususe parandamiseks (hooned moodustavad 46% energiatarbimisest)

Ressursitõhusus ja ringmajandus: Eesti ja EL

EESTI						EU-27	
Ringmajandusele üleminek	2018	2020	2022	2023	2024	2018	Viimased andmed
Materjaljalajälg, t/inimese kohta	31,4	27,9	25,0	23,3	24,9	14,8	13,7
Materjaliringkasutuse määr (Circular material use rate), %	13,8	16,3	21,8	20,5	20,5	11,6	12,2
Ressursitõhusus, €/kg	0,6	0,8	1,0	1,1	1,2	2,1	3,0
Töötajaid ringmajanduses	3,8	3,7	7,3	7,9	-	2,1	2,0
Patente ringmajanduses	0	-	1 (2021.a)			12,3	12,0
Ümbertöötlemise määr (Recycling rate)	28,0	28,9	33,4	37,9	36,4	46,40	48,1
Plasti ümbertöötlemine	38%	41%	44%	42%	-	41%	42%

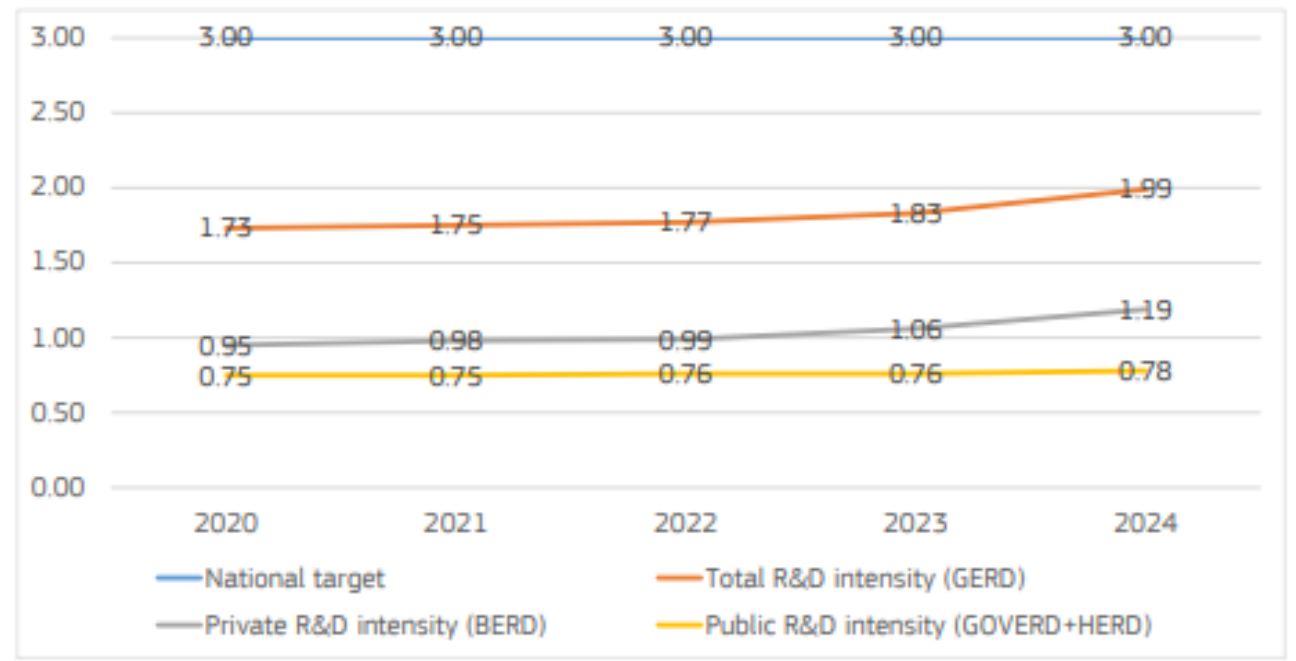

Konkurentsivõime ja innovatsioon

Eesti on tugevate innovaatorite hulgas, kuid tugev teadusbaas ei jõua piisavalt äriinnovatsioonini

- **Ettevõtete teadus- ja arendustegevuse** kulutused suhtena SKPsse on endiselt alla ELi keskmise (kuigi paranenud).
- **Investeermistakistused:**
 - **Rahastuse ebapiisav kättesaadavus:** suur investeermistakistus (19 % Eesti ettevõtetest)
 - Oskustega töötajate puudus, energiahinnad ja üldine ebakindlus
- **T&Asse** tehtavate avaliku sektori investeeringute parem võimendamine ning turundamistakistuste kõrvaldamine tooksid majandusse laiemat kasu.

Joonis A4.1. Teadus- ja arendustegevuse intensiivsus (GERD, GOVERD, BERD % SKPst)

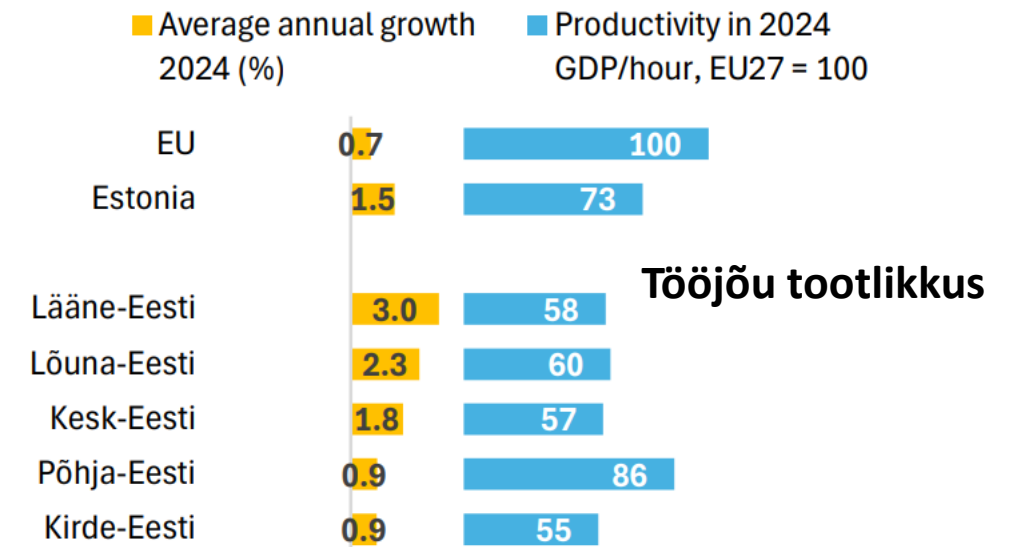

Allikas: Eurostat, 2025

Piirkondlikud erinevused

- Pärivad majanduskasvu
- Maapiirkondades **struktuursed probleemid**: hõreasustus, rahvastiku vähenemine, ühenduvusprobleemid ja avalike teenuste kehv kättesaadavusega.
- **Tööjõu tootlikkuses** suured piirkondlikud erinevused
- **ELi idapoolisel välispiirialade** spetsiifilised probleemid: suurenev julgeolekusurve, häiritud on piiriülene majandustegevus, vähenev investeeringute atraktiivsus, veelgi piiratum juurdepääs rahastusele.

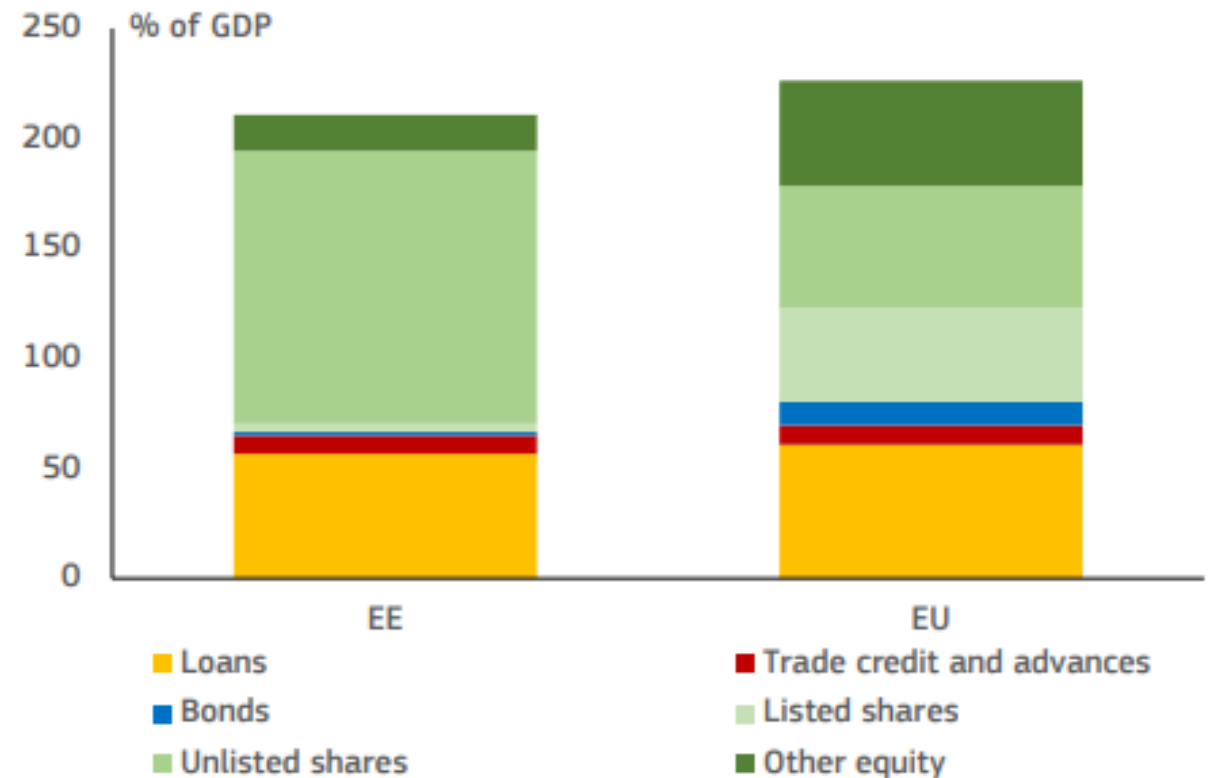
Source: Commission calculations based on Joint Research Centre (JRC) data

Säästude ja investeringute liit: võimalus EL tasandil

- Eestis suur osa ettevõtete rahastusest ettevõttesisene (**75%** Eestis vs **66%** EL)
- Rahastamine börsil noteerimata aktsiate kaudu: Eesti **124 %** SKPst vs **EL 55 %**.
- Kapitaliturgudel võiks olla suurem roll majanduse rahastamisel.
- Eesti aktsiaturu turukapitalisatsioon on üks EL-i väiksemaid
- Erapensionisektor on endiselt vähe arenenud ning 10-aastane tootlus nullilähedane (vs EL 1,4%)
- Institutsionaalsete investorite baas on väike.

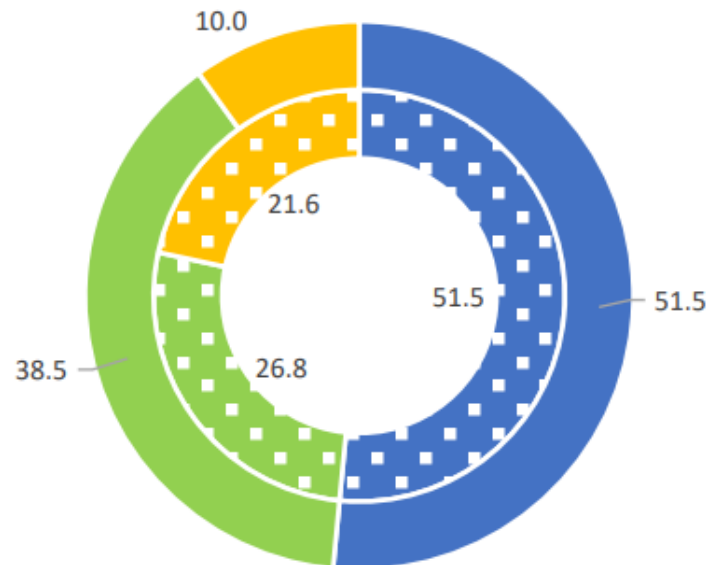
Joonis A6.1. Mittefinantsettevõtete rahastamise struktuur

Allikas: Eurostat. 2024. aasta lõpp.

Maksud

Maksutulu 2024, Eesti (välimine ring) vs EU (sisemine ring)

■ Taxes on labour ■ Taxes on consumption ■ Taxes on capital

Source: Taxation Trends Data, DG TAXUD

Majanduskasvu soodustav maksustamine ja kulude läbivaatamine aitaks paremini tagada riigi rahanduse jätkusuutlikkuse:

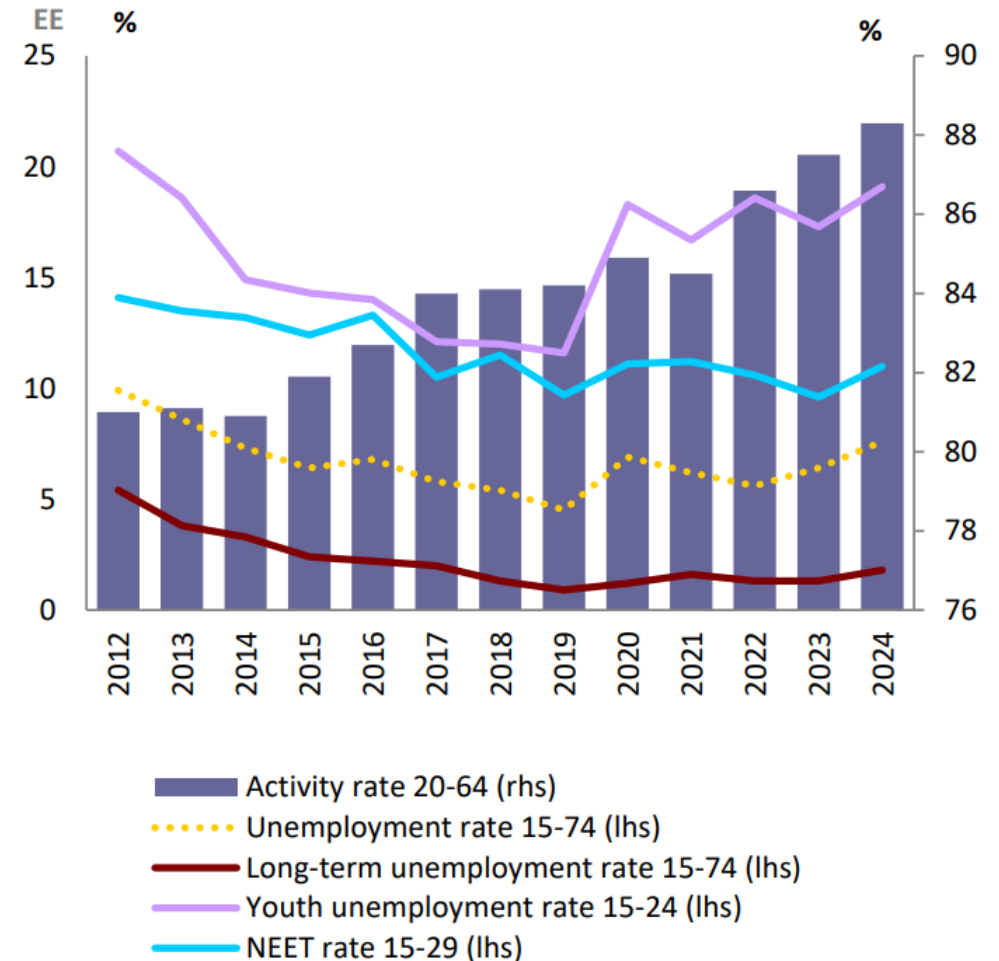
- Eesti maksustab tugevalt tööjõudu ja tarbimist (EE 90% kogumaksutulust 2024 vs EL 78%).
- Valitsemissektori maksutulu alla ELi keskmise (EE 35,2 % SKPst, vs EL 39,4 % 2024.a).
- Omandimaksud: Eestis 0,3% vs EL 1,8%
- Kulude läbivaatamise raamistiku tugevdamine aitaks muuta avaliku sektori kulutusi tõhusamaks.

Tööturg ja oskused

- **Noortel raskused tööellu üleminekul:**
 - Haridussüsteemist varakult lahkumine (2025. üle 10 %)
 - Mittetöötavate ja -õppivate noorte osakaal 2025. a. 11,2 %
 - Noorte tööpuudus 20%, vs EL 15,2% 2025.a
 - Suur palgavaesus 18–24aastaste vanuserühmas
- Eesti pakub kvaliteetset haridust ja koolitust, kuid püsiv **õpetajate puudus** kahjustab pikas plaanis selle jätkusuutlikkust
- **Enneagne koolist lahkumine** ja laiem **oskuste mittevastavus**, eriti teaduse, tehnoloogia, inseneriteaduse ja matemaatika (STEM/MATI) valdkondades tekitavad konkurentsivõimele probleeme.
- **Digioskused** on ELi keskmisel tasemel, aga ELi 80 % eesmärk saavutamata. Nõudlus tehisintellekti- ja digipädevuste järele eeldatavasti suureneb.
- Ka **roheoskusi** napib endiselt
- **Sotsiaaldialoogi parandamine** aitab kaasa tööturu struktuursete probleemide lahendamisele

Joonis A11.1. Tööturu põhinäitajad

Allikas: Eurostat, tööjõu-uuring [lfsi_emp_a, une_rt_a, lfsi_neet_a, une_ltu_a]

Vaesus, sotsiaalne tõrjutus ja tervishoid

- **Vaesus on vähenenud, kuid haavatavad sihtgrupid on jätkuvalt ohustatud:** riski määr on kõrge eriti eakate, puuetega inimeste ja ühe inimesega leibkondade puhul.
- **Eestis on ühed EL madalaimad kulutused sotsiaalkaitsehüvitistele** (2024. aastal **EE 17,8% SKPst**, vs **ELis 27 %**)
- **Suur palgavaesus**, eriti ebatüüpilises töösuhtes olevate töötajate puhul. Palgavaesuse määr oli 2024. aastal **10,3 % (ELis 8,2 %)**.
- Eesti on EL-i rahastuse toel rakendanud edukalt tervishoiu- sotsiaal- ja pikaajalise hoolduse reforme, aga jätkuvalt on **on probleeme tervishoiuteenuste ja pikaajalise hoolduse pakkumisel**.

	2020	2021	2022	2023	2024	10-year change**	EU average* (latest year)
Cancer mortality per 100 000 population	265.0	265.8	246.7	238.0	n.a.	0.79	233.1 (2023)
Mortality due to circulatory diseases per 100 000 population	560.2	599.4	575.0	521.6	n.a.	0.75	313.0 (2023)
Current expenditure on health, purchasing power standards, per capita	1 901	2 038	1 989	2 145	2 338	1.64	3834.9 (2023)
Public share of health expenditure, % of current health expenditure	77.1	76.1	74.8	75.8	76.6	1.03	80.6 (2023)
Spending on prevention, % of current health expenditure	4.9	8.8	5.7	4.2	n.a.	1.44	3.7 (2023)
Available hospital beds per 100 000 population***	397	389	374	364	n.a.	0.84	440 (2023)
Doctors per 1 000 population*	3.5	3.4	3.5	3.5	n.a.	1.04	4.3 (2023)*
Nurses per 1 000 population*	6.4	6.5	6.6	6.6	n.a.	1.17	7.6 (2023)*
Mortality at working age (20-64 years), % of total mortality	19.0	17.6	17.8	18.3	17.7	0.84	14.3 (2023)
Consumption of antibiotics in the community and hospital sectors, defined daily doses per 1 000 inhabitants	10.5	10.1	12.4	12.7	13.0	1.07	20.3 (2024)

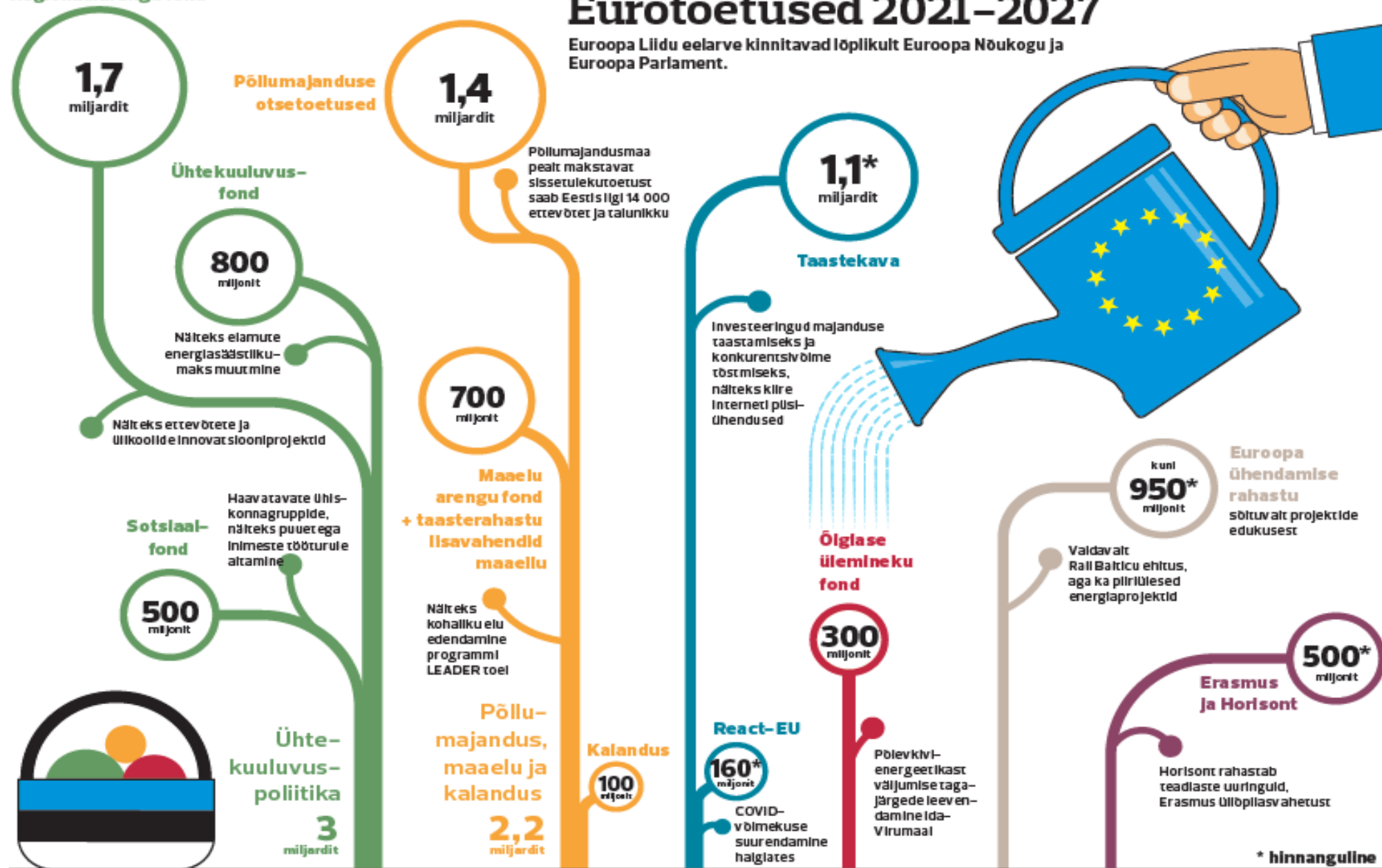

Kuidas seda kõike rahastada?

Eurotoetused 2021–2027

Euroopa Liidu eelarve kinnitavad lõplikult Euroopa Nõukogu ja Euroopa Parlament.

* hinnanguline

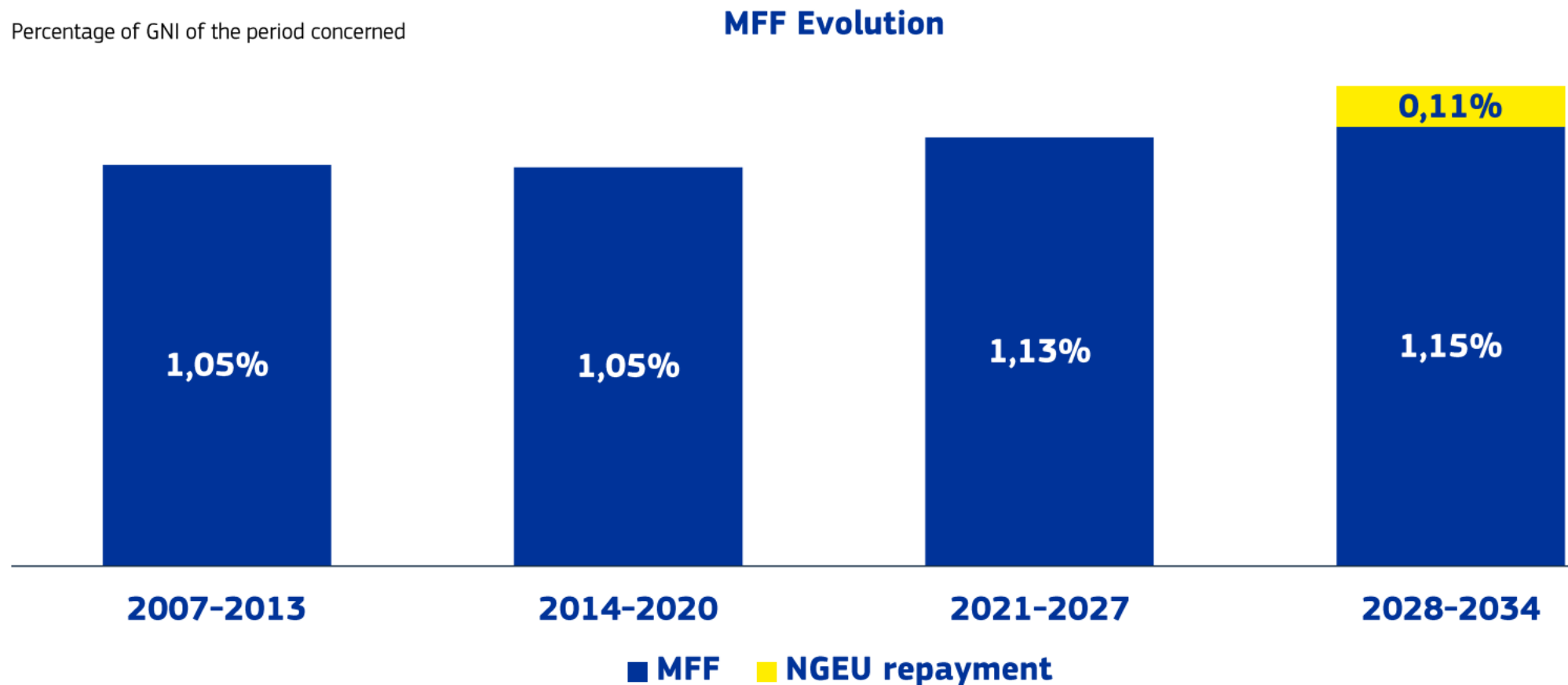

Eelarve 2028-2034:

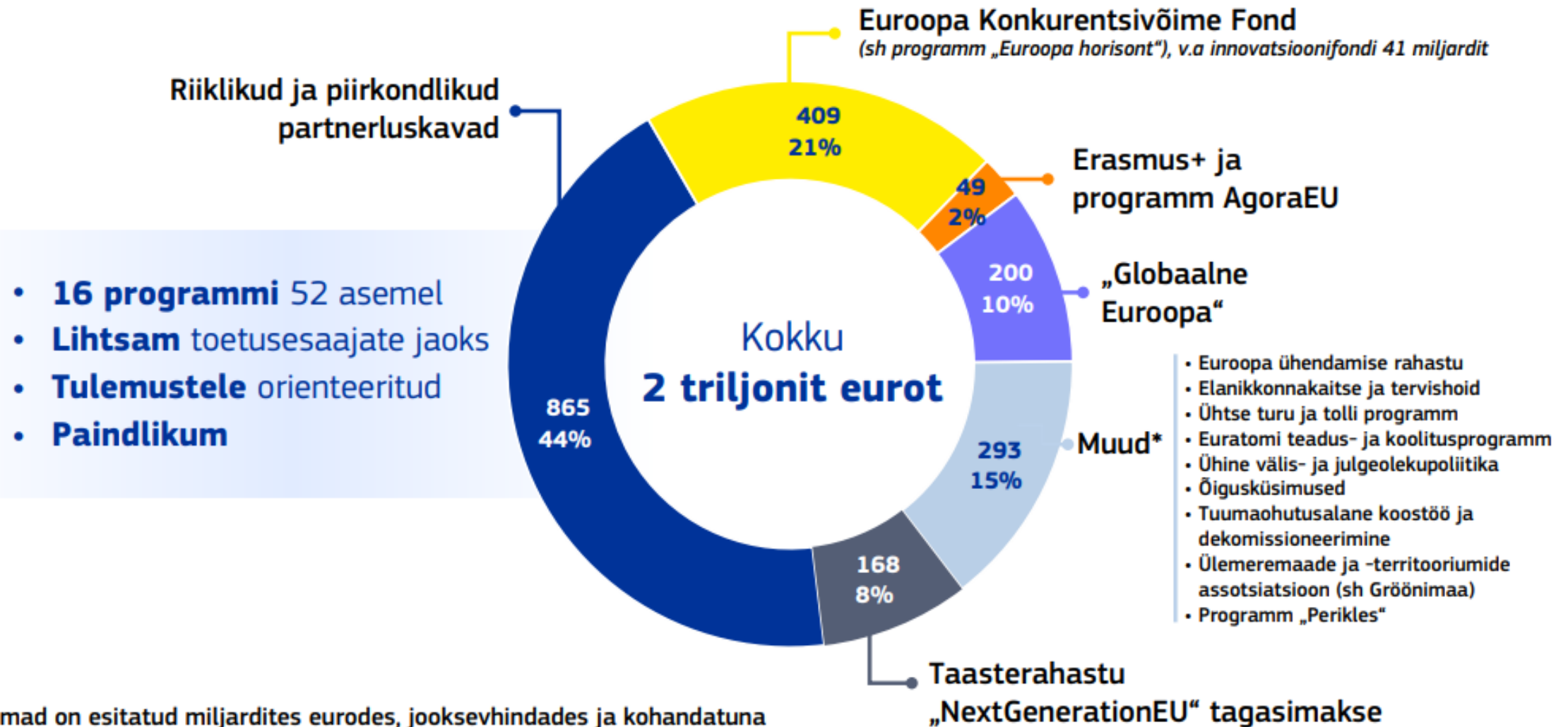
Suurem: 2 triljonit eurot (1,26 % ELi kogurahvatulust)

Nutikam: Tulemustele orienteeritud, toetusesaajate jaoks lihtsam, paindlikum

Suunatum: Keskendumine Euroopa prioriteetidele

2028+ eelarve ettepanek

Kõik summad on esitatud miljardites eurodes, jooksevhindades ja kohandatuna 2% deflaatoriga.

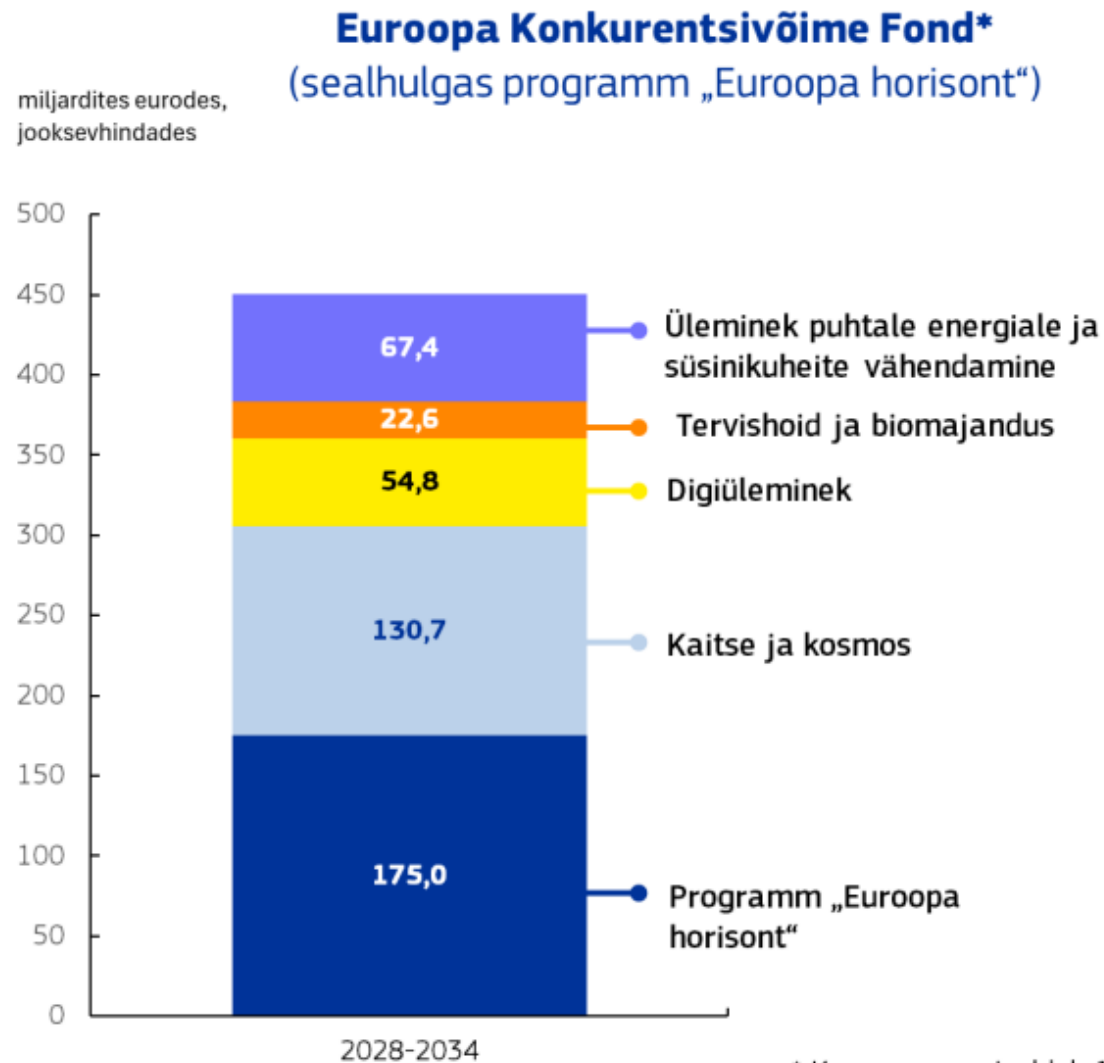
* Hõlmab ka haldus- ja detsentraliseeritud asutusi.

Euroopa Konkurentsivõime Fond

Probleemid:

- ühisturu tõkked,
- killustunud kapitaliturud,
- ebapiisav digitaliseerimine,
- ebaaus rahvusvaheline konkurents, kõrged energiahinnad,
- oskuste ja tööjõu nappus,
- teadusuuringute muutmine toodeteks ning rahastusprobleemid.

Koos Euroopa Innovatsioonifondiga kokku 451 miljardit EUR

* Kogusumma sisaldab 11 miljardit eurot InvestEU fondi jaoks

INNOVATION FUND

Deploying innovative net-zero technologies for climate neutrality

Funded by the EU Emissions Trading System

€40 billion* available
between 2020-2030

grants awarded through
regular calls and auctions

avoid GHG emissions,
boost competitiveness

supporting innovation in:

Energy-intensive
industries

Renewable
energy

Energy
storage

Carbon capture,
use and storage

Net-zero mobility
and buildings

*based on a carbon price of €75/tonne

Maailma suurimaid puhta ja innovaatilise tehnoloogia rahastusprogramme

The InvestEU Programme

has 3 components:

The InvestEU **Fund**

The InvestEU
Advisory Hub

The InvestEU **Portal**

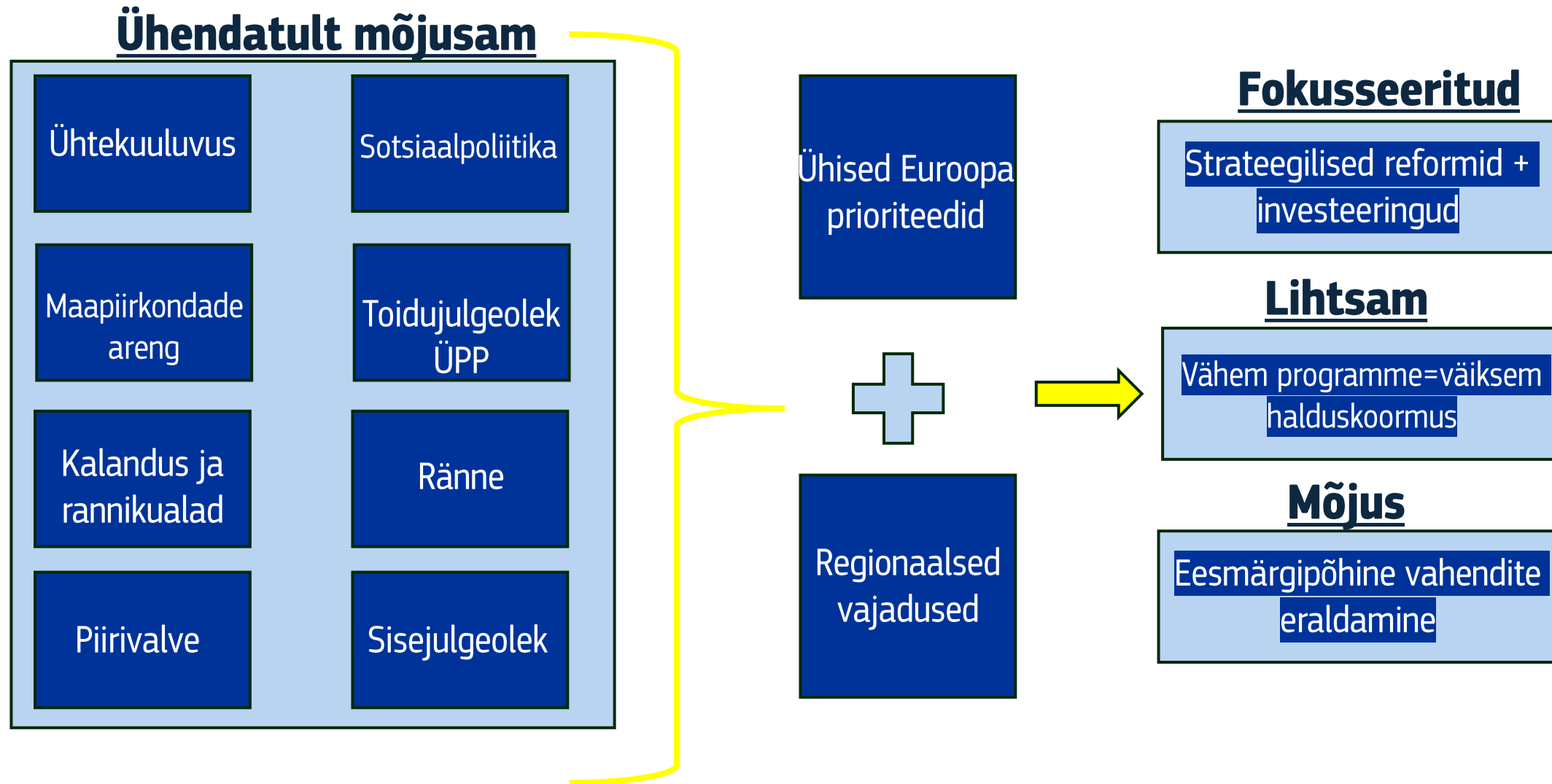
Visit our **new website**
europa.eu/investeu

#InvestEU #NextGenerationEU

Riiklikud ja piirkondlikud partnerluskavad

Eesti ettepanek läbi 5 eesmärgi:

Riigiplaani läbirääkimiste mandaat eesmärkide lõikes (mld) :

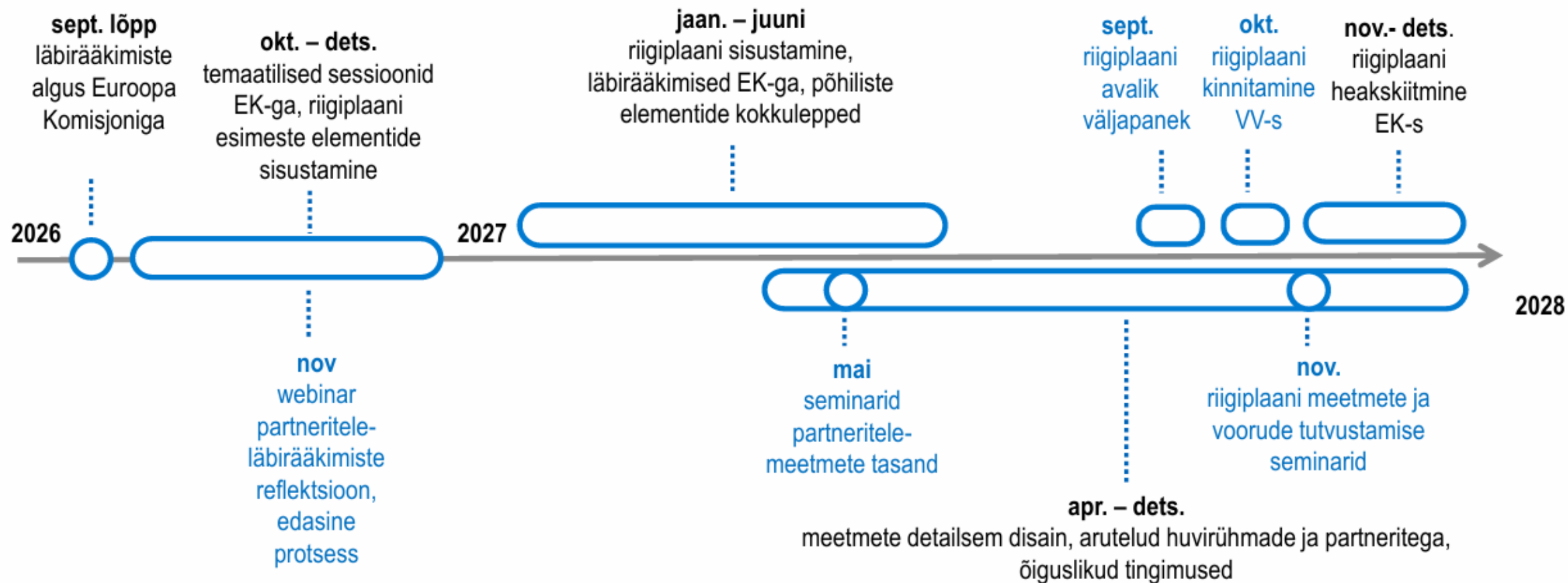

Ministeeriumide esitatud taotluste koondmaht (11,39 mld €) ületas rahastamisvõimalusi **enam kui 2x**, jaotusettepanek katab 48% küsitust.

NB! Jaotuskava üleselt tuleb panustada kõigisse 5-de valdkonda ning tagada:

- sotsiaalsesse eesmärkidesse 14%
- kliima- ja keskkonnanäesmärkidesse 43%
- maapiirkondade arengusse 10%

Edasine indikatiivne ajakava*

*Eeldusel, et EL 2028-2034 eelarve lepitakse kokku 2027.a varakevadeks

Allikas: Rahandusministeerium